

สิทธิและความเท่าเทียมทางกฎหมายของการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสิทธิที่ได้รับตามการจดทะเบียนคู่ชีวิตจากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ...

Legal Rights and Equality of Marriage Registration According to Civil and Commercial Code and Rights

Granted to Civil Partnership Registration under the Civil Partnership Draft Act. B.E...

ติณณ์ ชัยสายันท์

Tin Chaisayan

อาจารย์ ประจำภาควิชากฎหมายเอกชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Lecturer from the Faculty of Law Mahasarakham University

Corresponding Author Email: artkubnattawut@gmail.com

Received: 10 August 2021

Revised: 27 August 2021

Accepted: 1 September 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้ ต้องศึกษาการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของมนุษย์เป็นหน้าที่ของรัฐ รัฐไม่อาจที่จะปฏิเสธการรับรองดังกล่าว โดยการนำแนวคิดในเรื่องเพศที่ต้องมีความสัมพันธ์กัน หรือแนวคิดในทางวัฒนธรรมและความเชื่อ รัฐไม่อาจตั้งเงื่อนไขมาเป็นข้อต่อรองในการกำหนดองค์ประกอบของการออกกฎหมายรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันให้แก่มนุษย์ เพราะการรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของมนุษย์เป็นเรื่องระหว่างรัฐกับประชาชนในรัฐ อันมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ในฐานะของการที่ได้ใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องออกกฎหมายรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันให้แก่มนุษย์ในทุกรูปแบบของความรักและรูปแบบของกฎหมายที่จะใช้ในการรับรองนั้น จะต้องคำนึงถึงสิทธิและความเท่าเทียมทางกฎหมายของการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสิทธิที่ได้รับตามการจดทะเบียนคู่ชีวิตจากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ... รัฐจะต้องให้อย่างเท่าเทียมกันกับการรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่มีเพศวิถีแบบรักต่างเพศ ประกอบกับการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ในทางกฎหมายนั้นจะต้องอยู่ภายใต้เพศสภาพและความเป็นไปได้ในทางสรีระของผู้ที่จะได้รับสิทธิต่าง ๆ เหล่านั้นในทางกฎหมายด้วย

คำสำคัญ: การจดทะเบียนสมรส, การจดทะเบียนคู่ชีวิต

Abstract

The purposes of this study were cohabitation of human beings is the duty of the state. The state cannot refuse such accreditation. By bringing the concept of sex that must be related. or concepts in culture and beliefs the state cannot stipulate as a negotiating element of legislation certifying the status of married life for human beings. Because the guarantee of the status of living together as a human being is a matter between the state and the people of the state. Which aims to achieve various benefits as a living together Thailand therefore needs to enact a law certifying the status of living together for all human beings in all forms of love? and the form of law that will be used to certify it Must take into account the rights and legal equality of marriage registration under the Civil and Commercial Code and rights granted under the marriage registration from the

Marriage Act B.E. Cohabitation of heterosexual people In addition, the provision of legal benefits must be governed by the gender and physiological possibilities of those legally entitled to those rights.

Keywords: Marriage, Same-sex Registration

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงแนวคิดต่อรูปแบบของการรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันให้แก่คู่รักเพศเดียวกันในหลาย ๆ ประเทศ โดยมีการยอมรับการใช้ชีวิตคู่ของบุคคลกลุ่มนี้ในลักษณะเดียวกับการสมรสระหว่างคู่รักต่างเพศ ปรากฏขึ้นในหลายประเทศด้วยการบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม รูปแบบในการรับรองทางกฎหมายนั้นไม่ได้มีลักษณะที่เป็นรูปแบบเดียวหรือมีลักษณะที่มีความเหมือนกันทั้งหมด แต่จะพบว่ามีรูปแบบของการรับรองการใช้ชีวิตคู่ของคู่รักเพศเดียวกันในทางกฎหมายที่มีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ จึงเป็นประเด็นคำถามที่ควรศึกษาว่า สิทธิและความเท่าเทียมทางกฎหมายของการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสิทธิที่ได้รับตามการจดทะเบียนคู่ชีวิตจากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. รวมถึงหลักการและเหตุผลที่นำไปสู่การยอมรับ หรือเป็นเพราะเป็นการพัฒนาทางกฎหมายของรัฐเพื่อตอบสนองให้แก่ประชากร อันเป็นสิทธิพลเมืองและเพื่อก่อให้เกิดความได้สัดส่วน สร้างความเสมอภาคทางเพศวิถีแก่บุคคลในสังคมนั้น และประเด็นคำถามที่ต้องศึกษาต่อมา ภาครัฐในฐานะผู้ที่จะให้การรับรองสิทธิในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของคู่รักที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันนั้น จะต้องกลับมาคิดทบทวนถึงรูปแบบและวิธีการในการรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ให้แก่คู่รักที่มีเพศเดียวกัน โดยรัฐจะต้องพิจารณาว่าจะรับรองในรูปแบบใดและมีลักษณะของกฎหมายที่ให้การรับรองอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบของกฎหมายที่จะใช้ในการรับรองจะมีรูปร่างอย่างไร โดยหลักอาจต้องคำนึงถึงบริบทของสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขหรือเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว ควรให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัวลักษณะ 1 การสมรส หมวด 1 เงื่อนไขการสมรส รวมไปถึงในส่วนของมาตราที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเพียงพอลแล้ว เพราะสิ่งนี้คือสาเหตุของความไม่เท่าเทียมกัน หรือมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดที่ภาครัฐจะออกกฎหมายแยกต่างหากในรูปแบบของพระราชบัญญัติเพื่อรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของคู่รักที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน (วสิทธิ์ เสงี่ยม, 2555, น.85)

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาถึงสิทธิและความเท่าเทียมทางกฎหมายของการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสิทธิที่ได้รับตามการจดทะเบียนคู่ชีวิตจากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตที่จำเป็นต้องเกิดขึ้น หรือสิทธิบางประการที่ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับบริบททางกายภาพของระบบกฎหมาย ลักษณะทางกายภาพของกฎหมาย เจตนารมณ์ของกฎหมาย สภาพของสังคม และวัฒนธรรมของไทยเป็นหลัก (วัชรวิภา อิมจิตร์, 2532, น.94) ซึ่งหลักการและเหตุผลตามข้อตกลงระหว่างประเทศที่นำไปสู่การจัดให้มีกฎหมายรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของคู่รักที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันรวมถึงกฎหมายรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของคู่รักเพศเดียวกันของต่างประเทศ เพื่อที่จะนำมาปรับใช้กับประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม ประกอบกับเปรียบเทียบถึงรูปแบบทางกายภาพและวิธีการของการบังคับใช้กฎหมายที่มีผลตามมาภายหลังจากการมีกฎหมายรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของคู่รักเพศเดียวกัน เพื่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกันกับการจดทะเบียนสมรสของคู่รักต่างเพศในกฎหมายต่างประเทศและเปรียบเทียบกับกฎหมายที่มีอยู่ของไทยที่กล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ภายหลังจากการจดทะเบียนสมรสของคู่รักต่างเพศ เพื่อนำมาปรับใช้ให้เกิดความเท่าเทียมกับการให้เกิดสิทธิและหน้าที่แก่คู่รักเพศเดียวกันที่จดทะเบียนรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน และขอบเขตของการศึกษาเป็นการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบรูปแบบของกฎหมายรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของคู่รักเพศเดียวกันในประเทศที่ให้การรับรอง เพื่อนำหลักการดังกล่าวมาวิเคราะห์ หากในอนาคตประเทศไทยมีความจำเป็นต้องให้การรับรองสถานะในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันของคู่รัก

เพศเดียวกันขึ้นมาจริง ๆ นั้นหน่วยงานภาครัฐจะจัดให้มีการกำหนดสิทธิและความเท่าเทียมทางกฎหมายของการจดทะเบียนสมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสิทธิที่ได้รับตามการจดทะเบียนคู่ชีวิตจากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและความเป็นไปได้อย่างแท้จริงรวมถึงผลที่จะกระทบต่อบริบททางด้านสังคมและวัฒนธรรมให้น้อยที่สุด ประกอบกับการศึกษาในประเด็นของการบังคับใช้กฎหมาย โดยศึกษาถึงกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงไปถึงหลักการให้สิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ที่คู่รักที่ได้ทำการจดทะเบียนการรับรองสถานะจะได้รับภายหลังจากการจดทะเบียน ว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดในการที่คู่รักเพศเดียวกันจะได้รับสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามกฎหมายเท่าเทียมกับคู่รักต่างเพศที่จดทะเบียนสมรส

บทวิเคราะห์

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนสามารถวิเคราะห์จำแนกเนื้อหาได้ ดังนี้

1. หลักการและเหตุผลที่ประเทศไทยจำเป็นต้องกำหนดสิทธิและความเท่าเทียมทางกฎหมายของการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสิทธิที่ได้รับตามการจดทะเบียนคู่ชีวิตจากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต

1.1 แนวทางการวิเคราะห์ตามสิทธิทางกฎหมายของการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การที่รัฐต่าง ๆ ไม่ได้ออกกฎหมายรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันให้แก่กลุ่มคนที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนหรือไม่ จากคำถามดังกล่าวนี้ขอเริ่มจากการอธิบายถึงทฤษฎีสถานะแห่งสิทธิในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมความรัก ซึ่งเป็นสิทธิที่มนุษย์สามารถแสดงออกซึ่งความรักได้โดยอิสระ และเป็นเสรีภาพในการเลือกที่จะใช้ชีวิตกับบุคคลใดก็ได้ตามที่ตนปรารถนา ซึ่งสถานะแห่งสิทธิในลักษณะนี้เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับกันในทางปฏิบัติของนานาประเทศว่า สิทธิดังกล่าวนี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นแก่บุคคลโดยธรรมชาติ และเกิดขึ้นได้โดยอัตโนมัติ ไม่จำเป็นต้องร้องขอและไม่อาจถูกจำกัดได้เลย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สิทธิในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมความรัก เป็นจุดเริ่มต้นของสิทธิในการสมรส และสิทธิในการก่อตั้งครอบครัว ซึ่งสิทธิทั้งสองประการนี้ถูกบัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 นั้นเอง (รุ่งโรจน์ ปะนะภูเต, 2550, น.26) สถานะแห่งสิทธิในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมความรักจึงเป็นการแสดงออกซึ่งความรักของมนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรักกับมนุษย์ที่มีเพศสรีระเดียวกันกับตนหรือกับมนุษย์ที่มีเพศสรีระต่างกับตน ต่างจากสิทธิในการสมรสซึ่งเป็นสิทธิโดยธรรมชาติของมนุษย์เช่นกัน แต่มีได้เฉพาะกับมนุษย์ที่มีเพศสรีระที่แตกต่างเท่านั้น เนื่องจากสิทธิดังกล่าวนี้เป็นเรื่องของการสมรส ซึ่งก็คือวิถีแห่งการสืบทอดเผ่าพันธุ์มนุษย์นั่นเอง จึงทำให้เกิดขึ้นได้เฉพาะมนุษย์ที่มีอวัยวะเพศที่แตกต่างกันตามที่ธรรมชาติสร้างให้เท่านั้น ดังนั้นสิทธิในการสมรสจึงมีฐานะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสิทธิในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมความรัก (ปิยะนุช โปตะวนิช, 2528, น.29)

สิทธิมนุษยชนเกิดจากการที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ได้นำเอาหลักการและแนวคิดตามสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์หรือสิทธิที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ มากำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในปฏิญญาดังกล่าว และรวมเรียกสิทธิเหล่านี้ว่าสิทธิมนุษยชน ก่อให้เกิดคำว่า “สิทธิมนุษยชน” ขึ้นมาบนโลกอย่างเป็นทางการ โดยปฏิญญาสากลฉบับนี้ได้กำหนดสิทธิต่าง ๆ ที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานให้มีลักษณะที่เป็นสิทธิมนุษยชนไว้มากมาย ซึ่งรวมไปถึงสิทธิในการสมรส และสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวด้วย โดยได้ยอมรับสิทธิดังกล่าวไว้ในข้อที่ 16 (1) เนื้อหาในปฏิญญาสากลฉบับนี้ได้รับรองสิทธิในการสมรสและสิทธิในการก่อตั้งครอบครัว ให้เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นได้กับความรักในรูปแบบของรักต่างเพศเท่านั้น หรือแม้แต่ในกรณีกระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1996 ก็ได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวนี้ในข้อที่ 23 เช่นเดียวกัน ทำให้กลุ่มคนที่มีเพศวิถีแบบรักต่างเพศเท่านั้นเป็นผู้ที่ได้รับสิทธิตามข้อตกลงระหว่างประเทศในระดับสากลเหล่านี้ แม้ว่าสิทธิในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมความ

รักซึ่งเป็นสิทธิโดยธรรมชาติ หรือสิทธิขั้นพื้นฐาน แต่ไม่ถูกรับรองไว้ในปฎิญาสาฎกฯ ปฎิญาสาฎกฯกลับรับรองแค่เพียงสิทธิในการสมรสซึ่งมีฐานะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสิทธิในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมความรักเท่านั้น (มัทนา เขตมี, 2539, น.45)

ดังนั้น จึงส่งผลให้เนื้อหาในปฎิญาสาฎกฯ และกติการะหว่างประเทศทั้งสองฉบับนี้ได้รับรองสิทธิในการสมรสและสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวให้เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นได้เฉพาะกับความรักในรูปแบบของรักต่างเพศเท่านั้น และหากเป็นการตีความตามตัวอักษรก็หมายความว่าปฎิญาสาฎกและกติการะหว่างประเทศฯ ทั้งสองฉบับนี้มุ่งคุ้มครองแค่เพียงสิทธิในการสมรสและสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวให้แก่กลุ่มคนที่มีความแตกต่างเพศเท่านั้น ไม่ได้คุ้มครองไปถึงสิทธิในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมความรักในรูปแบบอื่น ๆ ด้วย ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย ที่ได้ออกกฎหมายรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันให้แก่กลุ่มคนที่มีเพศวิถีแบบรักต่างเพศตามหลักการของสิทธิมนุษยชนในเรื่องสิทธิในการสมรสแล้ว แม้จะยังมีได้ออกกฎหมายรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันให้แก่กลุ่มคนที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน ก็ไม่ได้เป็นการกระทำละเมิดต่อหลักสิทธิมนุษยชน ตามปฎิญาสาฎกฯแต่อย่างใด และยังรวมไปถึงไม่ได้มีการกระทำละเมิดต่อแนวทางการปรับใช้ตามกติการะหว่างประเทศฯ ด้วยเหตุผลเดียวกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (กานพ มีชำนาญ, 2555, น.47)

แต่อย่างไรก็ตาม แม้หลักการสิทธิมนุษยชนจะถูกกำหนดขึ้นจากปฎิญาสาฎก โดยการบัญญัติสิทธิต่าง ๆ ไว้ในปฎิญาสาฎกฯแล้วมีการเรียกสิทธิเหล่านี้ว่าสิทธิมนุษยชน แต่ในความเป็นจริงแล้วปฎิญาสาฎกฯฉบับนี้ก็มิได้นำหลักการของสิทธิโดยธรรมชาติมาปรับใช้อย่างถูกต้องครบถ้วน ทำให้หลักสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นจากการนิยามความหมายของปฎิญาสาฎกฯฉบับนี้ไม่มีความสมบูรณ์แบบตามหลักของสิทธิโดยธรรมชาติอย่างแท้จริง ส่งผลให้หลักของสิทธิมนุษยชน ตามปฎิญาสาฎกฯฉบับนี้มีสถานะเป็นเพียง หลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานเท่านั้น หากมีความเป็นไปได้ในอนาคตที่ปฎิญาสาฎกฯฉบับนี้จะได้รับการพัฒนาให้สมบูรณ์แบบขึ้น โดยการนำหลักการของสิทธิโดยธรรมชาติและสิทธิขั้นพื้นฐานมาปรับใช้อย่างถูกต้องทั้งหมด ก็จะส่งผลให้หลักสิทธิมนุษยชนมีสถานะเทียบเท่ากับหลักการของสิทธิโดยธรรมชาติและสิทธิขั้นพื้นฐานและมีสถานะกลายเป็นหลักสิทธิมนุษยชนขั้นสูงอย่างแท้จริง (ณนุช คำทอง, 2546, น.32)

2. สิทธิและหน้าที่ในทางกฎหมายภายหลังการจดทะเบียนรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน

2.1 สิทธิและความเท่าเทียมทางกฎหมายของการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสิทธิที่ควรได้รับการจดทะเบียนคู่ชีวิตจากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตโดยจำเป็นต้องเกิดขึ้น ดังนี้

1) พระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478 กฎหมายฉบับนี้ได้กล่าวถึงกระบวนการที่เป็นวิธีบัญญัติของการจดทะเบียนครอบครัว ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจดทะเบียนรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันให้แก่ปัจเจกชนในรัฐต้องนำไปปฏิบัติตามให้เกิดเป็นรูปธรรม ทำให้กระบวนการและขั้นตอนในทางวิธีบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับนี้ที่ควรที่จะนำมาปรับใช้กับกฎหมายรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของคู่รักที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันด้วย

2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สิทธิของความเป็นคู่สมรสใน มาตรา 28 มาตรา 32 มาตรา 48 มาตรา 61 มาตรา 1629 มาตรา 1635 มาตรา 1637 และมาตรา 1638

3) ประมวลกฎหมายอาญา สิทธิของความเป็นคู่สมรสใน มาตรา 71 มาตรา 214 มาตรา 276 วรรคหนึ่ง และวรรค

4) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สิทธิของความเป็นคู่สมรสใน มาตรา 36 มาตรา 42 มาตรา 43 มาตรา 44 และมาตรา 45

5) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สิทธิของความเป็นคู่สมรสใน มาตรา 5 มาตรา 29 มาตรา 150 วรรคสอง วรรคเจ็ด และวรรคแปด

6) พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 สิทธิของความเป็นคู่สมรสใน มาตรา 7 เรื่องการคุ้มครองคู่สมรสของพยานในคดีอาญา

7) พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 สิทธิของความเป็นคู่สมรสใน มาตรา 22 มาตรา 23 และในระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ข้อ 3

8) พระราชบัญญัติชื้อบุคคล พ.ศ. 2505 สิทธิของความเป็นคู่สมรสใน มาตรา 12 มาตรา 13 เรื่องสิทธิในการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสภายหลังที่ได้จดทะเบียนสมรส

9) พระราชบัญญัติค่านำหน้านามหญิง พ.ศ. 2551 สิทธิของความเป็นคู่สมรสใน มาตรา 5 และมาตรา 6 เรื่องสิทธิในการใช้ค่านำหน้านามของหญิงที่จดทะเบียนสมรส

10) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 สิทธิของความเป็นคู่สมรสใน มาตรา 20 วรรคหนึ่ง สิทธิของคู่สมรสของลูกจ้างในการได้รับเงินทดแทนจากนายจ้างแทนคู่สมรสของตนที่เป็นลูกจ้าง ในกรณีที่คู่สมรสของตนที่เป็นลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจนถึงแก่ความตายหรือสูญหาย

11) พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 สิทธิของความเป็นคู่สมรสใน มาตรา 73 และมาตรา 77 จัตวา ในเรื่องสิทธิของคู่สมรสของลูกจ้างที่ได้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533

12) ประมวลรัษฎากร สิทธิของความเป็นคู่สมรสใน มาตรา 57 ตรี วรรคหนึ่ง วรรคสอง และมาตรา 57 เบญจ สิทธิแก่คู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมายในการยื่นเสียภาษีร่วมกันหรือแยกยื่นหากมีความประสงค์ในการแยกยื่น

13) ประมวลกฎหมายที่ดิน สิทธิของความเป็นคู่สมรสตามประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งกล่าวถึงเรื่องสิทธิในการถือครองที่ดินของคนต่างด้าว ในกรณีที่คนต่างด้าวนั้นได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรส จากการที่คู่สมรสของตนอีกฝ่ายถึงแก่ความตาย ตามที่ได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายที่ดิน หมวด 8 มาตรา 93 เรื่องการกำหนดสิทธิในที่ดินของคนต่างด้าว

14) พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481 สิทธิของความเป็นคู่สมรสในมาตรา 19 มาตรา 20 มาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 23 มาตรา 24 มาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 27 และมาตรา 28

15) พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เป็นการให้สิทธิในการเข้ามาพำนักในราชอาณาจักรของคนต่างด้าวผู้ที่ได้ทำการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายกับผู้มีสัญชาติไทย ซึ่งหมายถึงการได้เข้ามาในราชอาณาจักรโดยได้รับการตรวจประทับหนังสือลงตรา หรือ วีซ่า ในฐานะคู่สมรส ทำให้คนต่างด้าวผู้ที่ได้จดทะเบียนสมรสกับผู้มีสัญชาติไทยมีระยะเวลาในการอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามที่กฎหมายกำหนดในฐานะบุคคลในครอบครัวเดียวกันกับผู้มีสัญชาติไทย

16) พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 เป็นการให้สิทธิในการทำงานในราชอาณาจักรโดยได้รับการตรวจประทับหนังสือลงตรา หรือ วีซ่า ในฐานะคู่สมรส และมีสิทธิทำงานตามประเภทของงานตามที่กฎหมายกำหนดด้วย ทำให้คนต่างด้าวผู้ที่ได้จดทะเบียนสมรสกับผู้มีสัญชาติไทยมีระยะเวลาในการอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามที่กฎหมายกำหนดในฐานะบุคคลในครอบครัวเดียวกันกับผู้มีสัญชาติไทย

17) พระราชบัญญัติประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 เป็นการให้สิทธิในการประกอบธุรกิจ ทั้งขนาดกลางและขนาดย่อมในราชอาณาจักรโดยชอบด้วยกฎหมายของคนต่างด้าวผู้ที่ได้ทำการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายกับผู้มีสัญชาติไทย

ซึ่งหมายถึงการได้รับสิทธิในการประกอบธุรกิจในราชอาณาจักรโดยได้รับการตรวจประทับหนังสือลงตรา หรือ วีซ่า ในฐานะคู่สมรส และมีสิทธิประกอบธุรกิจในราชอาณาจักรไทยภายใต้กฎหมายส่งเสริมการลงทุนด้วย

18) พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นสิทธิในการคุ้มครองและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของมนุษย์ อันเป็นการรักษาไว้ซึ่งความเป็นสถาบันครอบครัว โดยต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมนิยามของคดีครอบครัว ให้หมายความรวมถึงคู่รักที่มีเพศเดียวกันที่ได้รับการรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันจากรัฐด้วย

19) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เป็นสิทธิที่รัฐคุ้มครองให้แก่คู่สมรส ไม่ว่าจะเป็นคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็สำคัญ ขอแค่ได้อาศัยกินอยู่หลับนอนในครอบครัวเดียวกันก็เพียงพอ ซึ่งเป็นสิทธิที่จะต้องมีแก่คู่รักที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันที่ได้อาศัยอยู่กินด้วยกันด้วย เพราะในสภาพของความเป็นจริงแล้ว กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศได้ใช้ชีวิตคู่ร่วมกันในสังคมก็มีปัญหาเกิดขึ้นที่จะต้องมีการกระทบกระทั่งกันบ้างตามประสาคนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน เปรียบเช่นเดียวกันกับคู่รักต่างเพศที่อยู่กินกันฉันสามีภริยานั่นเอง

20) กฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสิทธิและหน้าที่ของคู่สมรส สิทธิที่ได้มาภายหลังจากการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายฉบับอื่นไม่ว่าจะเป็นระเบียบ ข้อบังคับภายในหน่วยงานราชการ หรือหน่วยงานเอกชน ที่ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ ที่ได้มาภายหลังจากการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมาย อาทิ การเป็นผู้รับประโยชน์ในสัญญาประกันชีวิต การกู้ร่วมสามัคคี สิทธิของคู่สมรสข้าราชการ สิทธิของคู่สมรสพนักงานเอกชน สิทธิในการให้ความยินยอมในการรักษาพยาบาลแก่คู่สมรส

2.2 สิทธิและความเท่าเทียมทางกฎหมายของการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสิทธิที่ไม่อาจได้รับการจดทะเบียนคู่ชีวิตจากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต โดยบริบทในทางกายภาพของกฎหมายไม่อาจเกิดขึ้นได้ ดังนี้

1) พระราชบัญญัติสัญญา พ.ศ. 2508 ปัญหาและอุปสรรคแก่นการนำมาปรับใช้ในการรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันให้แก่กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศเดียวกัน ในประเด็นของการได้มาซึ่งสัญชาติไทย เนื่องจาก กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศเดียวกัน มีเพศสรีระเดียวกัน ไม่สามารถแบ่งแยกได้ว่าบุคคลใดอยู่ในฐานะของสามีหรือภริยา คู่รักที่มีความหลากหลายทางเพศเดียวกัน ไม่ว่าจะชายที่รักกับชาย และหญิงที่รักกับหญิง อย่างไรก็ตามหากพิจารณาแบบทั่วไปตามหลักกฎหมายที่ให้สิทธิดังกล่าวนี้เฉพาะหญิงต่างด้าวก็จะมีได้เฉพาะในคู่รักที่เป็นหญิงรักหญิงเท่านั้น ซึ่งถ้ากฎหมายอนุญาตให้หญิงต่างด้าวที่ได้รับการรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันตามกฎหมายไทยกับหญิงผู้มีสัญชาติไทยในการยื่นคำร้องขอถือสัญชาติไทยตาม มาตรา 9 ก็อาจจะเป็นการขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ให้สิทธิดังกล่าวนี้กับหญิงต่างด้าวที่ได้สมรสกับชายผู้มีสัญชาติไทย ไม่ใช่หญิงต่างด้าวที่ได้สมรสกับหญิงผู้มีสัญชาติไทย

2) พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 มีแนวความคิดของนักวิชาการสองกลุ่มที่มองแตกต่างกัน แนวคิดของนักวิชาการฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยที่มองว่าบุตรผู้เยาว์ต้องการความรักและการดูแลจากผู้ที่เป็นบิดาและมารดา แม้บุตรผู้เยาว์นั้นจะเป็นแค่บุตรบุญธรรมหรือบุตรที่ก่อตั้งขึ้นโดยผลของกฎหมาย ไม่ใช่บุตรที่เกิดจากผู้รับบุตรบุญธรรมโดยวิธีแห่งธรรมชาติก็ตาม กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศเดียวกัน มีเพศสรีระเดียวกันไม่สามารถมีสถานะเป็นบิดาและมารดาของบุตรบุญธรรมที่เป็นผู้เยาว์ร่วมกันได้ เพราะโดยธรรมชาติแล้วบุตรไม่สามารถถือกำเนิดได้จากบิดาและบิดา หรือ มารดาและมารดา ส่วนนักวิชาการที่เห็นด้วยมองว่าในทางกฎหมายแล้วการมีสถานะของความเป็นบุตรบุญธรรมและผู้รับบุตรบุญธรรมเป็นการได้มาแค่เพียงอำนาจปกครองในตัวบุตรบุญธรรมเท่านั้น ผู้รับบุตรบุญธรรมมีสถานะเป็นเพียงผู้ปกครองที่ก่อตั้งขึ้นโดยผลของกฎหมายเท่านั้น จึงไม่ใช่เรื่องแปลกและเกิดความเสียหายประการใด ที่จะให้กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศเดียวกันที่ได้รับการรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันตามกฎหมายแล้วนั้นได้มีสิทธิตามกฎหมายในการรับบุตรบุญธรรมร่วมกัน

3) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 กลุ่มคนที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันที่ได้รับการรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันจากรัฐแม้จะมีความประสงค์จะตั้งครอบครัวก็โดยใช้เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ ก็ไม่สามารถที่จะกระทำได้นี้เนื่องจาก มีเพศสรีระเดียวกันไม่สามารถมีสถานะเป็นความบิดาและมารดาของบุตรผู้เยาว์ร่วมกันได้ และไม่เข้าเงื่อนไขของพระราชบัญญัติฉบับนี้ แม้ในความเป็นจริงแล้วกลุ่มคนที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันจะสามารถให้ความรักและความอบอุ่นแก่บุตรผู้เยาว์ของตนได้ดีไม่น้อยกว่าไปกว่าคู่รักต่างเพศที่ได้จดทะเบียนสมรสก็ตาม แต่หากพิจารณาให้ดีก็จะพบว่าแท้จริงแล้วธรรมชาติของมนุษย์นั้นจะต้องประกอบไปด้วยบิดาที่มีเพศสรีระเป็นชายและมารดาที่มีเพศสรีระเป็นหญิง อันเป็นสาระสำคัญของดูแลและให้ความรักที่เป็นธรรมชาติแก่บุตร โดยเฉพาะผู้เยาว์ที่ต้องการความรักและความดูแลจากบิดาและมารดาที่สมบูรณ์ เหมือนกับบุตรผู้เยาว์คนอื่น ๆ ทั่ว ๆ ไปในสังคมที่มีบิดาที่มีเพศสรีระชายและมารดาที่มีเพศสรีระหญิง อันเป็นความสมบูรณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มากกว่าความสมบูรณ์ที่เกิดขึ้นจากการสรรค์สร้างจากจินตนาการ หรือการสร้างสรรคในทางเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ของมนุษย์ขึ้นมาจากบุคคลที่มีเพศสรีระเดียวกันที่มาเป็นบิดาและบิดา หรือ มารดาและมารดา ให้แก่บุตรผู้เยาว์ สิ่งเหล่านี้อาจเกิดความสับสนและกลายเป็นปัญหาในด้านสภาพจิตใจของผู้เยาว์ที่ถือกำเนิดขึ้นมาภายใต้สภาวะของครอบครัวในลักษณะที่เป็นเช่นนี้ได้ (ณัฐวุฒิ ชัยสายัณห์, 2557, น.214)

สรุป

การออกกฎหมายรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันให้แก่กลุ่มคนที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันในลักษณะของกฎหมายพิเศษอีกฉบับ แยกต่างหากจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว โดยในทางปฏิบัติ กฎหมายต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงสิทธิต่าง ๆ ของความเป็นคู่สมรส หรือ สามัญญาที่ที่มีความเกี่ยวพันและต้องสามารถนำมาปรับใช้ร่วมกันได้อย่างเหมาะสมแม้สิทธิบางประการอาจไม่สามารถเกิดขึ้นได้ อาจเป็นเพราะบริบทในทางกายภาพของกฎหมายนั้น ๆ กับสภาพของกฎหมายรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันให้แก่กลุ่มคนที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันมีความแตกต่างกัน เพราะเหตุผลที่ว่า การนำมาปรับใช้ร่วมกันได้อย่างเหมาะสมนั้นจะต้องมีความเป็นไปได้ทั้งในทางสังคมและในทางวัฒนธรรม รวมถึงความเป็นไปได้ที่จะนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้ อาจไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงสิทธิที่ได้รับจากการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งหมด สิทธิบางประการอาจไม่สามารถเกิดขึ้นได้เป็นเพราะบริบทความเป็นไปได้ในทางกายภาพของกฎหมายนั้น ๆ ก็เป็นไปได้

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่องสิทธิและความเท่าเทียมทางกฎหมายของการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสิทธิที่ได้รับตามการจดทะเบียนคู่ชีวิตจากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ... สำเร็จลุล่วงได้เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือจากศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กัมพูสิริ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายครอบครัวและ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ที่ได้ช่วยเหลือเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการศึกษาในครั้งนี้เป็นอย่างดีท้ายสุดผู้เขียนขอขอบคุณ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ให้ทุนวิจัยแก่ผู้เขียนในงานศึกษาวิจัยชิ้นนี้

เอกสารอ้างอิง

ณัฐวุฒิ ชัยสายัณห์. (2557). *กฎหมายรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

- ณนุช คำทอง. (2546). *การสมรสของพวกรักร่วมเพศ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ปิยะนุช โปตะวณิช. (2528). *สัญญาเกี่ยวกับการสมรส*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มัทนา เขตมี. (2539). *วิถีชีวิตและชีวิตครอบครัวของหญิงรักหญิง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ภาพ มีชำนาญ. (2555). *การศึกษาสภาพปัญหาความเสียเปรียบของคู่ความหลากหลายทางเพศอันเนื่องมาจากการไม่มีกฎหมาย
รับรองการสมรสในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- รุ่งโรจน์ ปะนะญเต. (2550). *สิทธิของคนแปลงเพศ ศึกษาผลกระทบการมีครอบครัว*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- วสิทธิ์ เส็งเลี่ยม. (2555). *สิทธิในการแต่งงานของคนรักเพศเดียวกันในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วัชร อิมจิตร. (2532). *พฤติกรรมทางเพศ และเจตคติของนักเรียนวัยรุ่น: กรณีศึกษาพฤติกรรมรักร่วมเพศเขตศึกษา 11*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยมหิดล